

o slobodi uma

edvard kocbek

DUBOKO GORE

Nijedan oset ne može da mi javi
gde sam: duboko gore ili visoko dole.
Ja još uvek ne posedujem merilo za
verodostojnost samoga sebe i sveta.
Ja još uvek tražim temeljnost začetku,
nešto što mi u prasmilu odgovara,
i što ne govori, već blago zvuči.
Moja žudnja veća je od svega.
Zato te grlim bez ruku, pevnosti,
i volim te bez tela. Ne znam ja,
gde da se metnem od svoje ganutljive i
spore svečanosti. Pod starim
hrastovima ljubazna graja, drveću
šire se nozdrve, meseč već je za dan
prešao na nebo. Klarinet ne sme
da se javlja bez trube i harmonike.

SVE JE POVEZANO

Toliko puta već se nada mnom
srušilo neizmerno nebo
i uvek iznova se podiglo
kao iznemoglo vreme.
S nebrojenim slikama
i kaznama već sam se pomirio.
Ravnice su se podigle,
a planine se unizile,
pre no shvatih,
kako je svejedno, kako leti
zemlja i kako se na vijugama
naslonim na njene stene,
žustrina je domaće sluđa
i prolaznost bezbržana
prema žalosnom pjanstvu.
Strah i odvažnost stare
na različite načine.
Dok proroci dolaze
iz iste pustinje.

NESPREMNI

Smrtno opasna priča
o čudesnim stvarima,
da je neko onakav
kakov smo svi,
i da je svako ujedno onakav
kakvoga nema i neće ga biti.
povrh toga u svakome ima
nešto što u dobrom doziva зло,
i svako je ispunjen onim
što ludilo proširuje u sreću.
Zato mirno šetam
po vekovima i isprobavam
raznозnačenjske igre o začetku
i o krvarenju bez kraja.
A onda odlazim pravo
u čudesnu tugu
srećne teskobe.

IZMEĐU SORBONE I PANTEONA

Upravo tu, na ovom mestu
i na onom zidu blažena je ruka
omladine zanesene u budućnost
debelim olovkom ili kredom
ispisala veliku parolu:
»Nek mašta preuzme vlast!«
Kiša i sunce izbrisali su boju,
no geslo samo ne može se
ni uništiti ni zaboraviti.
Ruke sam nagonski sklopio,
kao kad bih htio da zovem
u pomoč genija istorije,
toboze da mi dode u pomoč.
Čujem otukavanje u meni i
u mojoj istoriji sudbinskog sata.
i on mi govorio: »Izmaštan
prava je vera i jedina nada.«

Pariz, januar 1975.

ZAŠTO SE NE ČUDIMO?

Čovek gubi dar čudenja
i postaje promukao od gladi
po proždrljivim strahovima.
Zato više ne ume da razmišlja
u samoci i više nije kadar
nezaboravnih pokreta, kada
zaluta među ruže i drveće,

pod kojima se kreću pismonoše
sa čarobnim i veselim porukama.
Zaboravili smo i radati se
nanovo i plesati goli u kiši
i posmatrati lipe, kako bi htele
da se pridruže nama, koji smognemo
za svaku noć novi ležaj za
svou nostalgiju. Tako i
računar žali za kolovratom
od vekovne lipovine, a jednom
godisnje opali i prazna puška.
Vidite, dakle, kako čovek gubi
dar čudenja, kada ne zaklikće uz
pogled na sinju jabuku ili uz
pogled na sećanja, koja se ponekad
nemilosrdno tuku.

O SLOBODI UMA

Više neću lepih rečenica,
ostaje mi jedna jedina reč,
dok padam na ležaj uzviknem: ne,
i dok sanjam iznenadu viknem: ne,
i dok se probudim kažem ponovo: ne.
To je moj način prkošenja,
čini me zdravim i otpornim.
Kada sam već umoran,
još uvek sam u stanju reći: ne,
i kada svi ponavljaju: da,
zakikotem rečicom: ne.
Tom reči savladujem položaj,
to je moj način pristajanja,
čini me bistrim i okrutinim.

Srođan sam korenima i klicama,
Bezbzirnim vihorima i vetrovima,
trake računara cepaju se
na moju kratku reč: ne.
Račun svaki put počinje nanovo,
kada kažu da sam kriv,
sam sam iz sebe nevin.

Zakon o slobodi čovekova uma
jednak je tihoj odbrani urbarija,
klovnu zapovest je zabrana,
neću da sam ludak ili neman,
postajem promukao usred mašina,
iz planine u planinu devet odjeka: ne,
u suseda čuju se kao: da.

NAJSTARIJA MATI

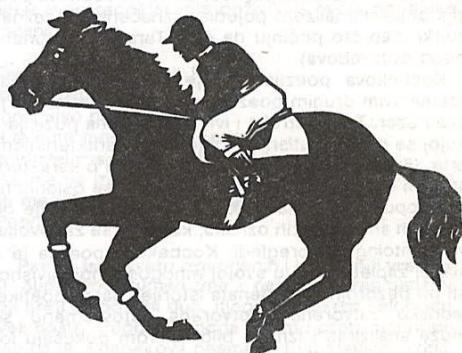
Gde si zaborave? Gde ste vetrovi prolaznici?
Sve prolazi osim moje žalosne kazne,
gledajte me, podignutu na visoku planinu,
najstarija sam i najbliža začetku.

Više ne znam koga dozivam i preklinjem,
luda sam od strave, pevam od žalosti,
kliktaj i plač spajaju se u melodiju,
već milenijima ljljam čovekovu muku.

Ljljam ga neizrecivim pokretima,
provalije se gomilaju u mojoj slepoći,
čisti slapovi tutnje kroz moju gluvoču,
moja priča je starija od ove tame.

Gledajte me u dugoj obrednoj togji,
najstarija sam žalost toga sveta,
na vrhu planine raskidana od tuge
ljljam u krilu izgubljenog čoveka.

Preveo: Franci Zagoričnik

ČOVEK I SUSED MU

Sve više ima izvornih bića,
sve više žustrih pokreta,
sve više smelih otkrića,
pa ipak još nema slobodnog čoveka,
pa ipak još nema čoveka bez straha,
još niko nije odjednom izrekao sve reči,
još niko nije prepoznao sve istine,
više niko ne može da ponovi prakrik,
više niko ne zna šta znači reč sve.

Jer s visokog brda neko nas promatra,
pijani hiljadogodišnji sused klama glavom
i tiho peva prastaru pesmu,
ni u kiši dan se ne naljuti,
samo o drovo u sredini osloni se,
zadrema za veliki trenutak
i počne da sanja o nežnom pamčenju

MILOSTIVO VEĆE

Desi se da se usred popodneva
zagledam u igru unutarnjeg mira
i počnjem da tražim prijatan položaj
za svoja umorna tajanstva,
kod me odjednom dodidrane nešto
što više nije mir zavetrine, već
blagi šapat ili nežnom vetru nalik
ponočni dah. Tada se ukočim, kao da se
osvešćujem začaranoga sna ili osećanja
da je upravo prošao mimo mene dobri
čovek, na kojega čekam čitavog života.
Uznemirim se i otvaram se u milostivo
veče, a na svom dlanu osećam
ono malo svetlo, koje svetli iza
zamreženih milenija, i šapućem
ispruženoj noći na uvo, nemoj da me prevariš,
nemoj da me nasamaris raskošjem, i pokloni
mi bar malu i stvarnu blizinu prema
blagom središtu sveta, gde ima najmanje
pačenih i u sebi izgubljenih omama.

NEZNANJE

Lutamo bez darežljivosti,
jer nemamo dovoljno znanja o materiji
i o njenom spasonosnom tajanstvu.
Samо retki među nama umeju da bacaju
pljosnate oblukte na površinu vode,
da se u veselim skokovima odbijaju
od nje i plaše ribe i davljenicu
sa bremenom na dnu vode. Previše ima
silnika s maljavom dušom i nijednoga
slepca, koji bi na pamet pratio
ženu s tugaljivim mlekom. Nekad
su i ženska bića bila jednakih
prava sa nama, dok su obavljala
obrede, Lotova žena, Euridika,
Ofelija, Anabela, Margareta,
Bunjuelova devojčica i lepa Vida.
Legale su dostojanstveno u podvodni
mir, u vetrar, među uškopljenike i hobotnice. Neke
među njima stavljale
su neverni prst u duboku i
pobožnu ranu, otvorenu od stvaranja sveta.
Jedino one znaju, kako svako postojanje
sadrži svoje nebo, spremno
da se ispruži ispod njega i dopuni se.
Taj pokret u poslednje dane dosta me muči,
čini mi se, na trenutke, da mi je
žudnja sa svojim raonikom blagonaklona.